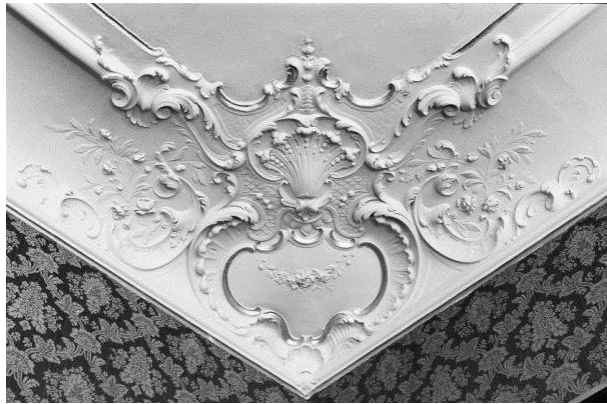

Waardestelling op hoofdlijnen van villa Trianon, Baronielaan 228 te Breda

Detail rococo stucplafond salon achterkamer, RCE 1978

Inhoud

Voorwoord	p. 3
1. Inleiding	p. 4
2. Beschrijving en analyse	p. 8
2.1. Plattegrond	p. 9
2.2. Bel etage	p. 11
2.3. Eerste verdieping	p. 19
2.4. Zolderverdieping	p. 26
2.5. Kelderverdieping	p. 27
2.6. Behang	p. 28
2.7. Parketvloeren	p. 29
3. Waardestelling	p. 30
4. Conclusie	p. 31
Bronnen	p. 32

Afbeeldingen titelpagina

1. *Bovendeurstuk eetkamer, RCE 1978*
2. *Achtergevel, RCE 1978*
3. *Trappenhuis, RCE 1978*
4. *Glazen wand tussen eetkamer en serre, RCE 1978*
5. *Schoorsteenpartij salon, RCE 1978*
6. *Detail stuc reliëf gang bel etage, RCE 1978*

Voorwoord

De opdracht voor de waardestelling op hoofdlijnen van het huis Baronielaan 228 in Breda werd verleend door de gemeente Breda op 19 mei 2016 volgens offerte van 29 maart 2016. Het betreft een interne waardestelling op basis van een quickscan, uitgevoerd op 8 september 2016. Deze kan conform de opdracht dienen als onderlegger voor de beoordeling van toekomstige verbouwingen van in het bijzonder het interieur van de villa.

Het object is gebouwd als woonhuis, later uitgebreid en geschikt gemaakt als kantoorruimte. Een van de huidige eigenaren, Rob van der Sande houdt er kantoor. Zijn vader Gijs woonde tot zijn overlijden op 7 juli 2014 op een deel van de eerste verdieping.

Het huis is ingeschreven als Rijksmonument sinds 10 mei 2002 met nummer: 518956, kadastraal bekend onder nummer 13582/37. Voor de beschrijving is gebruik gemaakt van de monumentenbeschrijving van de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE), plattegronden ter beschikking gesteld door de huidige eigenaar en documentatie verzameld door de historicus Gerard Otten. Ook is het bevolkingsregister en andere bestanden van het Stadsarchief Breda geraadpleegd. De rapportage begint met een korte beschrijving van de bouwgeschiedenis en een plaatsing in de geschiedenis van de architectuur. Daarna volgt een beschrijving van de plattegrond en de materialisatie van het gebouw. In het verhaal ligt de nadruk op de interieurs en de interieurafwervingen en hoe deze gewaardeerd moeten worden.

Gegevens opdrachtgever

C.I. Kofferman, hoofd afdeling Vastgoed Ontwikkeling
Directie Ontwikkeling gemeente Breda
Contactpersoon D.T.L. Berben
Postbus 90156, 4800 RH Breda
Projectnummer 655380

Gegevens opdrachtnemer

B.M. Laan
Homeruslaan 23, 3707 GN Zeist
030-2202526 – 06-53589453
T 030 2202526 M 06 53589453
blaan@xs4all.nl www.barbaralaan.com
Btw-nr. NL 131165975B01 NL87 ABNA 0433 2686 03

Gegevens object

Monumentnummer: 518956
Naam: villa Trianon, voorheen Mon Repos
Adres: Baronielaan 228, 4837 BG Breda
Gebouwd in opdracht van: W.J. Verschure
Ontworpen door: A. van Spaendonck
Bouwjaar: 1909-1910

NB: niets uit deze rapportage mag worden vermenigvuldigd en/of openbaar worden gemaakt door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteur. De foto's zijn gemaakt door de auteur in 2016, tenzij anders vermeld.

1. Inleiding

Het huis is gelegen aan de westkant van de Baronielaan met de voorgevel op het oosten en is gebouwd voor de margarinefabrikant W.J. Verschure door de Belgische architect August J.C. van Spaendonck in 1909-1910.¹ Het is gesigneerd 'Aug. J.C. van Spaendonck architecte'; het cijfer 8 is waarschijnlijk een latere toevoeging.

De villa is ontworpen in Frans georiënteerde neoclassicistische stijl, te herkennen aan de gepleisterde gevels, het schilddak met de ronde dakvensters en de klassieke halfzuilen bij de hoofdingang.

Hoofdingang villa Trianon

Tekening voorzijde (J. van Elewout)

Signatuur architect links van de trap

De naam van de villa was oorspronkelijk Mon Repos; in 1919 door de toenmalige eigenaar Smits van Waesberghe gewijzigd in Trianon, waarschijnlijk vanwege de verwantschap met het Groot Trianon, het lustpaviljoen in de paleistuinen van Versailles waar, net als hier, de ionische zuilenorde is toegepast. Deze orde is te herkennen aan de kapitelen met krullen (voluten) bovenaan de vier kolommen die de hoofdingang markeren. De ionische orde werd in de klassieke oudheid en in de daarop geïnspireerde architectuur in het bijzonder toegepast voor elegante gebouwen, zoals paleizen.

De villa is gebouwd voor Wilhelmus Johannes Verschure (1862), zijn vrouw Cornelia Arnolda Maria van Spaendonck (1867), en hun vier kinderen Geertruida (1890), Andreas (1891), Corneel (1901) en Joseph (1904).² De eerste twee kinderen werden geboren in Oosterhout; de laatste twee in Antwerpen. Ook had het gezin een inwonende dienstbode op de Baronielaan: Flora Catharina Maria van Son. Het echtpaar Verschure woonde tot 5 maart 1918 in de villa en vertrokken toen de kinderen het huis uit waren naar het naastgelegen dorp Teteringen.

¹ Het onderzoek van G. Otten op grond van de bouwvergunning en het bevolkingsregister toont aan dat de vergunning werd verleend door de gemeente Princenhage op 3 april 1909 en dat Verschure in maart 1910 zijn intrek nam in de villa. In de monumentenbeschrijving wordt als bouwjaar 1906-1907 genoemd. De naam van de bouwheer wordt ook anders gespeld: Verschueren. Volgens de website van Erfgoedweb kocht W.J. Verschure de grond in 1908. Het huisnummer was aanvankelijk: Baronielaan 157 en werd later omgenummerd.

² Stadsarchief Breda, Bevolkingsregister Princenhage, Gezinskaarten 1907-1938.

Verschure was een van de eigenaren van de margarinefabriek Joh. M. Verschure & Zn in Oosterhout.³ De fabriek had vestigingen in Rotterdam, Amsterdam, Den Haag, Londen, Dundee en Antwerpen. Mevrouw Willem Verschure-Van Spaendonck plaatste op 20 januari 1910 een advertentie in de *Tilburgsche Courant* voor een bekwame keukenmeid. Zij woonden toen nog in Antwerpen, Mechelsche Steenweg 105.⁴

Augustinus Josephus Cornelius van Spaendonck (1870) werd geboren in Tilburg. In 1904 plaatste hij een advertentie als binnenhuisarchitect; hij is dan directeur van de firma A.A. de Mariatoinig & Cie gevestigd Keizersgracht 443 te Amsterdam en met kantoor in Parijs. Hij ontwierp in de jaren 1906-1907 een villa in Heemstede voor Jhr. Deutz van Lennep en richtte een zaal in kasteel Marquette in Heemskerk.

Verschure en Van Spaendonck waren familie. De broers Wilhelmus J. Verschure en Johannes Cornelis J. Verschure trouwden in 1889 met hun nichten Cornelia Arnolda Maria van Spaendonck en Mathilde M.A. van Spaendonck.

In 1923 werd de villa aan de noordwestkant uitgebreid naar ontwerp van het architectenbureau F.P. Bilsen en Zn. uit Ginneken voor de brouwersfamilie Smits van Waesberghe.⁵ Uit deze periode dateren ook de glas-in-loodramen van de lichtkoepel boven de hall en het trappenhuis gemaakt door het Haarlemse atelier van Willem Bogtman (1882-1955). De verbouwing behelsde een uitbreiding van het huis aan de rechter zijkant en achterkant grenzend aan het huidige diensttrappenhuis. In dit aangebouwde deel zijn de wijn- en provisiekelder met daarboven de keuken en bijkeuken gelegen en op de eerste en zolderverdieping de kinderspeelkamer en de kamer van de kinderjuffrouw, respectievelijk de linnenkamer en een niet nader aangeduid vertrek. Omdat alleen de verbouwingsplattegronden bewaard bleven is niet duidelijk hoe dit deel van het huis er oorspronkelijk heeft uitgezien en of het diensttrappenhuis al aanwezig was.

Tussen 1947 en 1977 huisvestte het gebouw gerepatrieerden uit Indonesië waarbij onder meer het sanitair werd aangepast. Na 1977 werd het gebouw gerestaureerd door Van Weyts uit Bergen op Zoom. In 1978-1979 is aan de noordwestkant een kantoorvleugel aangebouwd naar ontwerp van J. Franken uit Bergeyk die niet onder de bescherming van de erfgoedwet valt.⁶ Tegenwoordig is het pand eigendom van BV Belaf Holland.

³ Stadsarchief Breda, adresboek 1 januari 1900.

⁴ De gegevens over de Verschures en de Van Spaendoncks zijn verzameld door G. Otten.

⁵ De website van het Stadsarchief Breda vermeldt bij oude foto's van villa Trianon de naam Smits Goethals.

⁶ De bouwgeschiedenis is ontleend aan de beschrijving in het Rijksmonumentenregister. De aangebouwde kantoorvleugel is niet bezocht.

August van Spaendonck op ongeveer 29-jarige leeftijd, rond 1898 (Fotonummer 652862. Fotograaf A. van Beurden Tilburg)

Villa Trianon 2016 voorzijde en rechter zijgevel aan de noordkant

Oudste, gedateerde foto, 1928. Voorgevel aan de Baronielaan en zijgevel links aan de zuidkant (Stadsarchief Breda Beeldcollectie. Versiering van Huize Trianon ter gelegenheid van het Eeuwfeest KMA, tussen 17-10-1928 en 21-10-1928. Baronielaan 228. Auteur Jong, B. de. Identificatienummer 19450357)

De interieurs van de villa Trianon zijn vormgegeven in diverse neostijlen, zoals gebruikelijk was tijdens het Belle Epoque. De keuze van de stijlen was in overeenstemming met de functie van het vertrek. Volgens deze zogenoemde 'karakterleer' werden de woonvertrekken in Franse achttiende-eeuwse Lodewijkstijlen uitgevoerd, maar eet- en studeerkamers kregen vaak een ernstiger voorkomen, uitgedrukt door middel van zeventiende-eeuwse renaissance vormtaal.

De monumentenbeschrijving noemt een aantal firma's die bij de afwerking van de interieurs betrokken zouden zijn geweest: 'De interieurdecoraties (...) werden uitgevoerd door Antwerpse en Brusselse filialen van de firma's Lemencier & Cie., Didot & Cie. en Interieur et peintre Décorateurs de l'Artichant.' Over deze firma's zijn slechts beperkt gegevens teruggevonden. Welke bronnen de auteur van de monumentenbeschrijving over kon beschikken (rekeningen?) is vooralsnog niet duidelijk. Ook wordt de bekende firma Lachapelle in Breda genoemd voor de parketvloeren en het atelier Peeters in Antwerpen in verband met het trappenhuis en de gesneden balustrade.

2. Beschrijving en analyse

De villa is vrijstaand op een ruim perceel op de hoek van de Baronielaan en de Okeghemlaan. Het is omgeven door een parkachtig aangelegde tuin met kruisvormige vijver op het zuiden en een T-vormige vijver op het westen. Het terrein is van de straat gescheiden door middel van een ijzeren hek met blokpleistering op de kolommen (verdeeld als ware het natuurstenen blokken). Deze kolommen zijn ook op oude foto's te herkennen, maar het hek is waarschijnlijk vernieuwd of in elk geval gewijzigd, want de toegang zat oorspronkelijk recht voor de voordeur en tegenwoordig meer aan de rechter zijde.

De voorgevel is georiënteerd op de Baronielaan aan de oostkant. Oorspronkelijk had de villa een L-vormige plattegrond, maar sinds de uitbreiding van 1923 is het grondplan rechthoekig met de korte kant aan de Baronielaan waar zich de hoofdingang bevindt. De dienstingang ligt aan de noordzijde en is ook vanaf deze laan bereikbaar.

Het bouwvolume staat op een lage plint en bestaat uit een bel etage en eerste verdieping en een zolderverdieping onder de kap. Het huis is deels onderkelderd. Het afgeplatte schilddak is gedekt met lei in Maasdekking. Tegen de dakschilden staan zinken oeuf-de boeufs, ronde dakraampjes karakteristiek voor de Franse barok en het neoclassicisme, en natuurstenen dakkapellen met bewerkt fronton. Het gebouw is opgetrokken in baksteen, geheel gepleisterd en voorzien van een natuurstenen bekleding op de plint, natuurstenen halfzuilen bij de hoofdingang en balustrades met vazen, zowel bij het Franse balkon boven de hoofdingang als bij de terrassen ter weerszijde van deze ingang en bij het terras aan de achterzijde.

De voorgevel is asymmetrisch met links een hoekrisaliet met blokpleistering op de hoeklisenen en tegen de rechter zijgevel een halfronde erker over de volle hoogte. Twee van dergelijke erkers bevinden zich aan de zuidelijke zijgevel. De achtergevel heeft een grote middenrisaliet met blokpleistering op de begane grond grenzend aan het terras die mogelijk in 1923 is aangebracht. De noordelijke zijgevel is in 1923 veranderd, onder meer met de erker op de eerste verdieping waarachter de kinderspeelkamer is gelegen.

Voorgevel villa Trianon (foto Otten)
Achtergevel op het westen (foto Otten)

Zijgevel zuidkant met kruisvormige vijver (foto Otten)
Zijgevel noordkant met erker uit 1923 (foto Otten)

2.1. Plattegrond

De vertrekken zijn gegroepeerd rondom een centrale hall met daarin het hoofdtrappenhuis dat leidt naar de slaapverdieping. De hall, gedekt door een lichtkoepel op de zolderverdieping, ligt in het verlengde van de hoofdentree met links de vier woonvertrekken in elkaars verlengde, die en suite met elkaar in verbinding staan. In de rechter vleugel bevindt zich het sanitair en dienstgedeelte van het huis. In de middelste beuk liggen de vestibule, de hall en de dienkamer.

De hoofdingang bestaat uit een glazen vleugeldeur met zijlichten, daarachter een vestibule en dwarsgeplaatste gang die toegang geeft tot de hall en de vertrekken ter weerszijde van het entreegedeelte, op de plattegrond uit 1923 beide aangeduid als 'salon'. Omdat het rechter vertrek is uitgemonteerd in zeventiende-eeuwse (Hollandse) renaissancestijl zou dit oorspronkelijk de herenkamer kunnen zijn geweest. De salon links heeft een interieurafwerking in de stijl van Lodewijk XVI en staat in verbinding via een porte-brisée of vleugeldeur met de erachter gelegen tweede salon in Lodewijk XV-stijl. Daar achter bevinden zich de eetkamer, ook in Lodewijk XVI-stijl met rechts aangrenzend de dienkamer. De tweede salon staat met de eetkamer in verbinding via een harmonicadeur. Achter de eetkamer bevindt zich het ruimste vertrek dat op de plattegrond 'zaal-serre' wordt genoemd. Deze is met de eetkamer verbonden door middel van een glazen wand met geëtsste ruiten en een bovenlicht over de gehele breedte.

In de rechter vleugel van het huis is achter de 'herenkamer' een toilet met twee wc's, de diensttrap en dienstingang, de keuken en de bijkeuken gelegen. Het deel achter de herenkamer is in 1923 verbouwd. De afwerkingen uit deze periode bleven bewaard in het toilet en de keuken.

De kelder bevindt zich onder de dienstvleugel en bestaat uit de voormalige kolenberging, ruimte voor de centrale verwarmingsketel, provisie- en huishoudkelder en wijnkelder.

Op de slaapverdieping is de groepering van vertrekken rondom de centrale hall doorgezet. Ook hier liggen de kamers in elkaars verlengde, waarbij de indeling die op de plattegrond uit 1923 is te zien behouden is gebleven. De interieurafwerkingen zijn deels uit de bouwtijd (de woonvertrekken, de overloop aan drie zijden van het trappenhuis, de achter de vide van de hall gelegen biljartkamer), deels uit 1923 (de kinderspeelzaal: thans kantoor) en deels uit de jaren 1970 (de woning van de heer Gijs van der Sande: badkamer, wc, keuken en de enfilade van vier vertrekken in de linker en een deel van de rechter vleugel waarin ook nog enkele elementen uit de bouwtijd).

Op de zolderverdieping zijn in 1923 twee logeerkamers ingetekend aan de achterkant van het huis met aan de noordkant de linnenkamer. Aan de zuidkant bevindt zich een grote zolder en aan de voorkant van het huis en de noordkant zijn twee dienstbodekamers en drie niet nader gespecificeerde kamers ondergebracht. Ook deze indeling is in grote lijnen behouden gebleven.

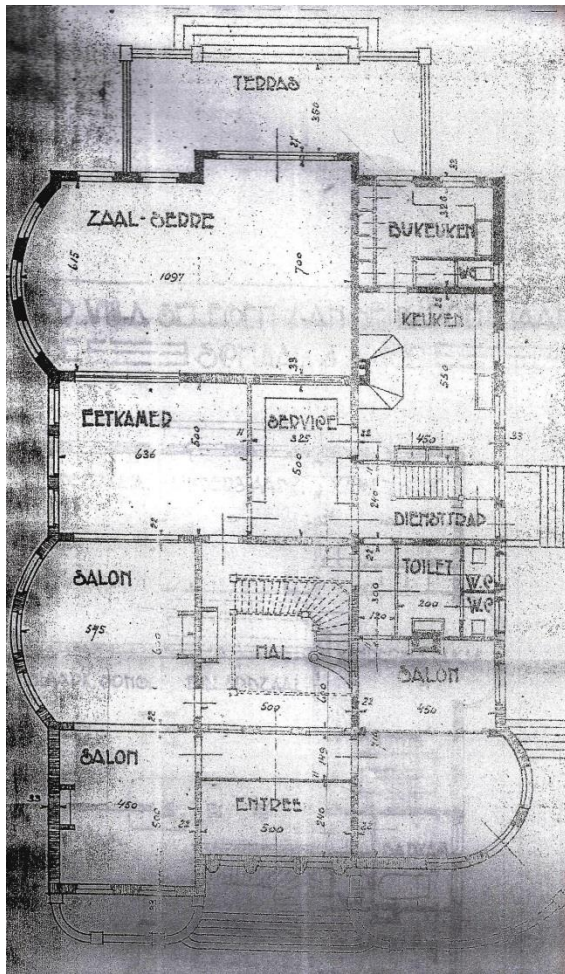
Salon links voor, Lodewijk XVI

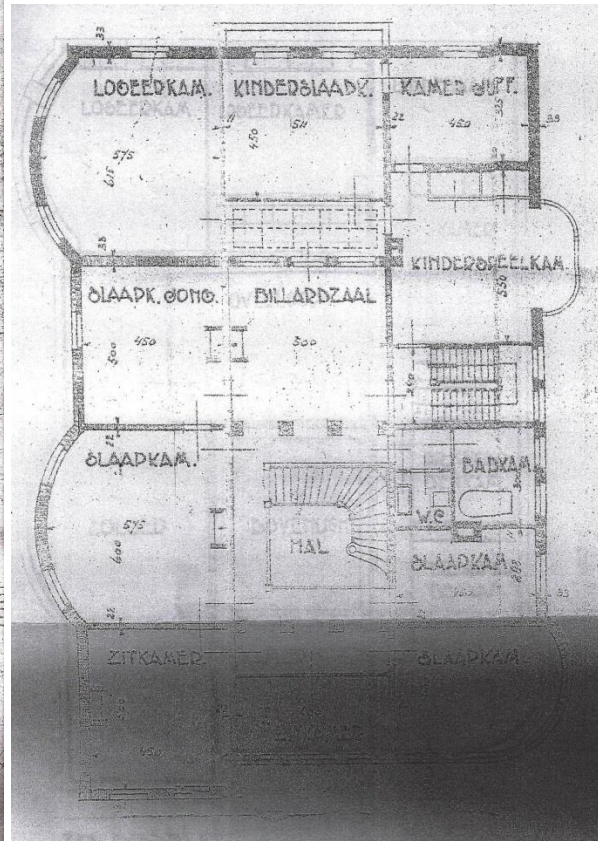
Salon achterkamer, Lodewijk XV

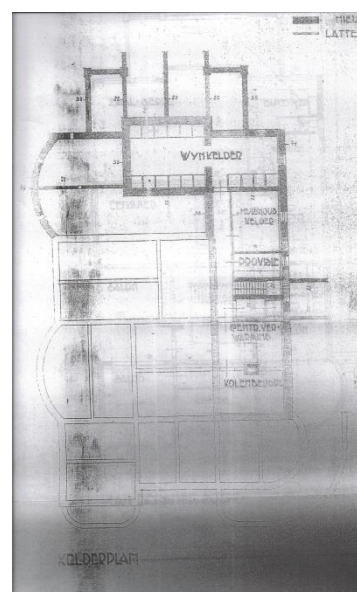
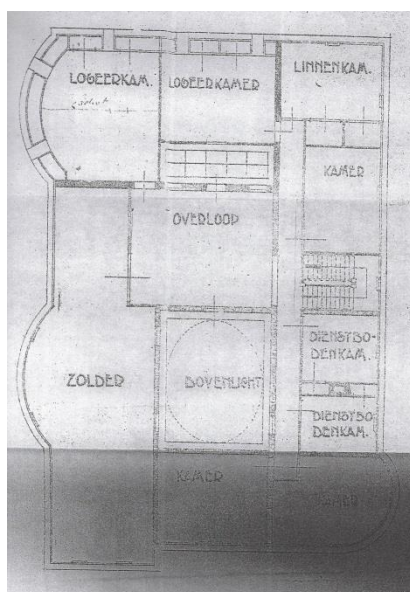
Herenkamer rechts voor, neorenaissance

Plattegrond bel etage, 1923 (huisarchief)
Plattegrond zolderverdieping, 1923 (huisarchief)

Plattegrond eerste verdieping, 1923 (huisarchief)
Plattegrond kelderverdieping, 1923 (huisarchief)

2.2. Bel etage

1. Vestibule

De vestibule is een rechthoekige ruimte met ter weerszijde van de inloopmat de oorspronkelijke parketvloer. De vleugeldeur en zijlichten met ramen in roedeverdeling die toegang geeft tot de ruimte zijn uit de bouwtijd, evenals de glazen vleugeldeur naar de gang. Wanden en plafond zijn gestuukt. Op de wanden is een stucdecoratie bewaard gebleven met bloemguirlandes en met goud gehoopte fakkels met linten. Kleursporenonderzoek zou kunnen uitwijzen of de turquoise verf die waarschijnlijk niet de originele laag is het oorspronkelijke kleurbeeld benadert.

Hoofdingang

Porte-brisée naar de gang

Stucdecoratie boven aan de wanden

2. Gang

De dwarsgeplaatste gang achter de vestibule heeft de oorspronkelijke afwerking van marmeren vloer, gestuukte wanden en plafond behouden. Aan de zijde van zowel de vestibule als de hall zijn vier gecanneleerde pilasters opgenomen die de ionische orde van de ingangspartij herhalen. Ertussen bevinden zich glas-in-loodramen in een boogstelling in de wand naar de hall. De pilasters zijn voorzien van sokkels met neoclassicistische ornamentiek volgens de stijl van Lodewijk XVI met strikken, médaillons en een combinatie van witte versieringen op een lichtblauw fond. Tussen de pilasters zijn velden aangebracht met bloemguirlandes opgehangen aan strikken evenals in de bovendeurstukken boven de deuren naar de herenkamer (rechts) en de salon (links). Boven de deur naar de vestibule bevindt zich een stucreliëf met een bokje en een paar jonge kinderen (vergelijk de foto op de titelpagina). Het plafond is voorzien van lijstwerk zoals tandlijsten, eierlijsten en parellijstjes. Ook hier is het niet onmogelijk dat de oorspronkelijke kleurstellingen zijn aangehouden bij latere schilderbeurten.

Glazen wand richting hall

Sokkel pilaster

Ionische pilasters en bloemslinger

3. Hall

De hall is een vierkante ruimte die betreden wordt door de vleugel deur in de glazen wand tussen vestibule en hall. De trap met kwart bevindt zich rechts en leidt naar een ruime overloop op de eerste verdieping. De ionische zuilen en halfzuilen die de ruimte aan de voor- en achterzijde afscheiden verwijzen opnieuw naar de zuilen bij de hoofdingang. Het houtsnijwerk zou verzorgd zijn door het beeldhouwatelier van Johan Jozef Peeters uit Antwerpen.

De afwerking van de hall met de parketvloer, de donkergroen met goud geschilderde betimmering, de schoorsteenpartij en het olijfgroene veloutébehang zijn uit de bouwtijd. De schoorsteenmantel is van rood geaderd marmer en het schouwstuk stelt een pauw voor tussen bloemen en gebladerte. Aan weerszijden zijn lamparmaturen aangebracht die waarschijnlijk oorspronkelijk zijn. Het snijwerk met vruchten en korenaren en de eierlijst komen overal in de betimmering terug.

De spectaculaire lichtkoepel met glas in lood is aangebracht door het atelier van Willem Bogtman in 1923. De windrichtingen zijn met letters aangegeven en gekoppeld aan voorstellingen van de tijden van de dag: ochtend, middag, avond en nacht.

Trap in de hall

Schoorsteenpartij tegenover de trap

Wandlampje op de schouw

Glazen wand met vleugel deuren naar de gang

Lichtkoepel door atelier Willem Bogtman, 1923

4. Herenkamer

De herenkamer aan de voorzijde van het huis wordt betreden via houten vleugeldeuren die aan de binnenkant zijn uitgevoerd in eikenhout en daarmee aansluiten bij de rest van de kamerbetimmering en de parketvloer. Deze ongeschilderde betimmering met paneelvullingen sluit aan bij de vormgeving van de Hollandse neorenaissance. De versieringen aan de schoorsteenpartij verwijzen naar de Nederlandse zeventiende eeuw, zoals het schelpmotief onder een boog op de kap van de schouw, de leeuwekoppen aan de stenen schoren en de blauw-witte tegels in combinatie met terracotta haardtegels met reliëf. Ook het goudleerpapierbehang op de boezem van de schouw verwijst naar het roemrijke verleden waarin goudleer met vruchten en bloemen in reliëf zeer werd gewaardeerd als wandbekleding.

De huidige wandbespanning boven de lambriseringen is waarschijnlijk niet oorspronkelijk.

De kamer heeft een samengesteld balkenplafond passend bij de gekozen interieurstijl evenals de bovenlichten met glas-in-lood met gebrandschilderde motieven. Links naast de schoorsteenpartij bevindt zich een deur naar de erachter gelegen gang met toiletruimte en dienstvleugel.

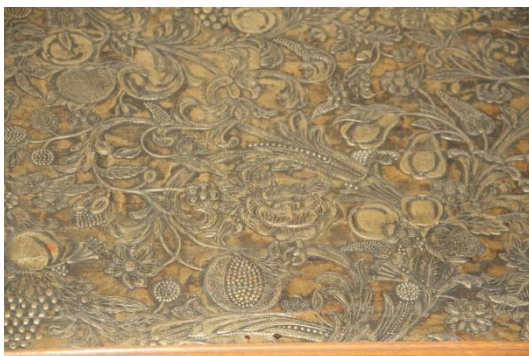
Toegangsdeur vanuit de gang

Detail invulling schouw

Kap van de schouw en stenen schoren

Goudleerpapierbehang op de boezem van de schouw

Detail van een van de bovenlichten in de vensters

5. Salon voorkamer

De salon aan de voorzijde van het huis is een vierkante ruimte die betreden wordt via een deur met daar tegenover de schoorsteenpartij, links twee vensters die uitkijken op de Baronielaan en rechts een vleugel deur met ruiten in roedeverdeling die toegang geeft tot de tweede salon. De kamer heeft de oorspronkelijke parketvloer, de groen met goud geschilderde lage lambrisering en de goudkleurige damasten wandbespanning, de schoorsteenpartij met wit marmeren omlijsting, de radiatorkast, de gordijnkappen en het stucplafond met middenrozet behouden.

De versieringen zijn uitgevoerd in neo Lodewijk XVI-stijl, zoals die van de schoorsteenspiegel: de vergulde bloemguirlandes opgehangen aan een strik en de omlijsting met eierlijst en ook de vuurbokken om het openhaardhout op te leggen en het hekje ervoor met de vaasmotieven zijn kenmerkend voor die stijl.

Vulhaard, vuurbokken en hekje in neo Lodewijk XVI-stijl De oorspronkelijke schoorsteenspiegel in dezelfde stijl

Gordijnkappen tot op de grond De salon gezien richting tweede salon Radiatoromkasting

6. Salon achterkamer

De voorkamer staat via glazen vleugeldeuren in verbinding met de achterkamer; beide kamers worden op de plattegrond uit 1923 aangeduid als 'salon' en mogelijk was dit ook al zo in de bouwtijd. In elk geval heeft ook dit vertrek de oorspronkelijke afwerking behouden met de parketvloer, de groen met goud geschilderde lambriseringen, deuren en deuromlijstingen, de schoorsteenpartij met spiegel en schouwstuk, de rode damasten wandbespanning, de gordijnkappen van de drie vensters in de erker, de radiatoromkastingen en de vouwdeuren die toegang bieden tot de eetkamer erachter. Ter weerszijde van de schouw bevindt zich een deur die toegang geeft tot de hall.

De kamer is uitgevoerd in overwegend neo Lodewijk XV- of neorococostijl, herkenbaar aan de vorm en de schelpornamenten van de wit marmeren schoorsteenmantel en aan het fraaie stucwerk van het plafond met c- en s-volutes, krullen en schelpmotieven.

Schoorsteenpartij

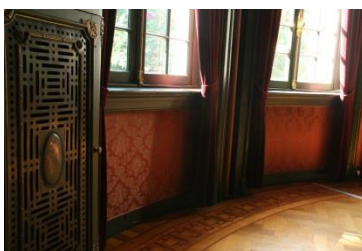
Schouwstuk met bloemenvaas

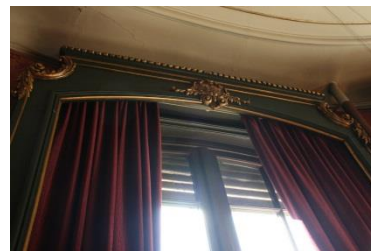
Vouwdeuren richting eetkamer

Vleugeldeuren richting voorkamer

Radiatoromkasting in de erker

Gordijnkap in de erker

Schelpmotief schoorsteenmantel

Middenrozet stucplafond

Hoekrozet stucplafond

7. Eetkamer

De eetkamer ligt achter de tweede salon en wordt betreden via vouwdeuren, een zeldzaam deurttype in deze tijd. Ook de wand met geëttste glazen en vleugeldeuren naar de aangrenzende zaal of serre is opmerkelijk. Geëttst glas komt in deze periode vooral voor in tochtpuien en werd ook wel gebruikt als vensterglas, bij voorbeeld van ramen die uitkeken op binnenhoven. De wand bestaat uit zes grote ruiten geflankeerd door twee smalle ruiten en een bovenlicht met afgeronde hoeken. De motieven met klokjes, vazen en treillage (hekwerk) zijn kenmerkend voor de Lodewijk XVI-stijl. De parketvloer, de lambriseringen, deuren en deuromlijstingen, de blauwe damasten bespanning, de gordijnkap om drie vensters heen met daaronder radiatorkasten en het stucplafond zijn allemaal bewaard gebleven.

De kamer is uitgevoerd in neo Lodewijk XVI-stijl, te herkennen aan de strakke vormtaal en de ornamentiek met strikken, medaillons, hoekrozetten, guirlandes van klokjes en het lijstwerk met onder meer het golfslagmotief.

De kamer heeft een lage lambrisering en daarboven wandvakken gevuld met blauwe damasten bespanning. Boven de deuren bevinden zich bovendeurstukken in stuc met voorstellingen die refereren aan de jacht (dode vogel, jachthoorn, geweer, pijl), de oogst (hoed, hooivork, haak) en de muziek (luit, viool, trompetten, theatermasker).

Het vertrek staat afgezien van de genoemde tweede salon en zaal-serre in verbinding met de dienkamer en de hall.

Het schilderwerk is wit, lichtblauw en muisgrijs en sluit aan bij de kleur van de bespanning. Wellicht is er sprake van de originele kleurstelling.

Gordijnkap tot aan de vloer

Lodewijk XVI-strik op de gordijnkap

Geëttste glazen wand richting zaal-serre

Bovendeurstuk deur dienkamer: jacht

Bovendeurstuk deur hall: oogst

Bovendeurstuk deur salon: muziek

8. Zaal-serre

De ruimte achter de eetkamer staat op de plattegrond uit 1923 vermeld als de zaal-serre. Inderdaad is de riante, dwars geplaatste zaal gelegen aan de tuinzijde met drie vensters in de erker aan de zijkant van het huis en een glazen wand met roede-verdeling en afgeronde hoeken die via vleugeldeuren toegang geeft tot het terras aan de achterkant van het huis (thans afgesloten met een rolluik).

De kamer is verbouwd tot kantoor en heeft afgezien van de geëtst glazen wand en de drie ramen en tuindeuren alleen nog de oude parketvloer behouden. Ook is er een doorbraak gemaakt naar de bijkeuken en naar de voormalige dienkamer.

Zaal-serre richting vensters en geëtst glazen wand

Zaal-serre richting tuindeuren en nieuwe deur bijkeuken

9. Dienkamer

De dienkamer was oorspronkelijk toegankelijk vanuit de keuken, de eetkamer en het diensttrappenhuis. Afgezien van de nieuwe deur naar de voormalige zaal-serre is er een personenlift ingebracht, waarschijnlijk in de tijd van de gerepatrieerden uit Indonesië. Een deel van de servieskasten moest hiervoor wijken. Tegenwoordig is slechts een deel van de kast in tact.

Detail van de servieskast met linoleum bladbedekking

Servieskast richting eetkamer, rechts de personenlift

10. Toilet

De gang tussen herenkamer en diensttrappenhuis geeft toegang tot de toiletruimte: een ruim vertrek met wastafel en spiegel en twee aparte wc's. Deze ruimte is ontstaan tijdens de verbouwing van 1923, maar later nog een keer aangepakt, waarschijnlijk in de tijd van de gerepatrieerden. De scheidingswand tussen de beide wc's, de toiletputten en de wand die de wc's scheidt van de wasruimte zijn vermoedelijk van later datum. Het glas is niet passend en een van de drie vensters wordt door de scheidingswand doorsneden.

Vanuit de gang wordt de toiletruimte betreden door een deur met ruiten in roedeverdeling geflankeerd door twee zijlichten. Het glas-in-lood dat binnen de roedeverdeling is aangebracht is waarschijnlijk ook door het atelier van Willem Bogtman in Haarlem geleverd, net als het glas in de lichtkoepel boven de hall. De orangerode gewolkte motieven, zogenaamde 'kristalvlekken' zijn kenmerkend evenals de zwarte golvende randjes die de glasvlakken omgeven. Ook de drie vensters in de wc-ruimtes zijn van dergelijke randjes voorzien.

De fraaie marmeren vloer met middenmotief bleef behouden evenals de marmeren lambriseringsen in rozerood geaderd marmer afgezet met een zwart marmeren en een grijs marmeren strook aan de onder- en bovenzijde.

Glazen wand naar de toiletruimte vanuit de gang

Glas met 'kristalvlekken', 1923, vermoedelijk Bogtman

Toiletruimte met wastafel

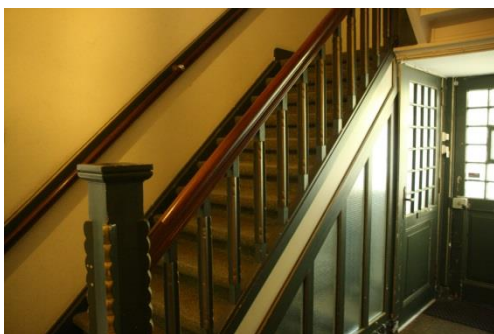
Wand met deuren naar wc's

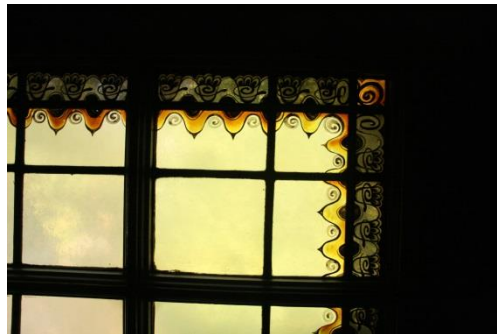
Marmeren wandbekleding

11. Diensttrappenhuis en gang

Het diensttrappenhuis wordt betreden via de rechter zijgevel en staat in verbinding met de kelder, de gang naar de toiletruimte en herenkamer, de dienkamer en de keuken. Het trappenhuis leidt naar de eerste verdieping en de zolderverdieping. Het is vooralsnog onduidelijk of er in de bouwtijd al een diensttrappenhuis was voorzien of dat Smits van Waesberghe dit in 1923 heeft laten bouwen. De stijl van de afwerking wijst in elk geval op bouw of verbouw uit die jaren. De vormgeving van de eindbaluster met robellijstje en de gebrandschilderde ramen in het trappenhuis zijn in de stijl van de jaren 1920.

Diensttrap gezien naar de dienstingang

Glas-in-loodraam tussen eerste en zolderverdieping

12. Keuken

De keuken dateert waarschijnlijk helemaal uit de jaren 1923 inclusief de tegelvloer, de kunstglazuur betegeling van de wanden, de kap van de schouw, de spijslift en de servieskast en de deuren naar de bijkeuken en kelder. De vierkante wandtegels zijn crèmekleurig en afgezet met een decoratieve rand van oranje tegels ter hoogte van de deurposten. Op de kap van de schouw staat de spreuk 'Vraegh hier naar uw welbehaeghen, Ghij sult u niet beklaghen'. Het houtwerk is geschilderd in olijfgroen en wit.

Spijslift

Servieskast, links kelder, rechts de gang

De spreuk op de kap van de schouw

13. Bijkeuken

De bijkeuken heeft dezelfde wandbetegeling als de keuken en dezelfde kleurstelling van het houtwerk, maar de indeling uit 1923 is veranderd, er werd een doorgang naar de zaal-serre gemaakt en later nog een verbinding met de aan gebouwde vleugel. De parketvloer is waarschijnlijk uit die tijd.

Bijkeuken richting zaal-serre

2.3. Eerste verdieping

1. Overloop hall en biljartkamer

De overloop wordt betreden via het hoofdtrappenhuis en is afgescheiden aan de voorkant en achterkant van het huis door middel van een galerij gedragen door groen met goud geschilderde ionische zuilen en halfzuilen. Ook de lage lambrisering en de deuren en deuromlijsting zijn in deze kleur geschilderd. De wanden zijn bespannen met hetzelfde veloutébehang als de hall beneden. De kolommen dragen een brede kroonlijst met consoles en cartouches die de ruimte rondom afsluit. Daarboven verheft zich een koof met daarop de ronde lichtkoepel.

Aan de achterzijde staat de overloop in open verbinding met de biljartkamer. De ruimte is op dezelfde wijze afgewerkt en heeft tegen de linker muur een rood en zwart marmeren schoorsteenomlijsting. In de hoek daarachter bevindt zich een vast hoekbankje. De achterwand heeft geëts glas in lood in de ramen en de deur naar het erachter gelegen zoldertrapje.

Overloop richting voorgevel

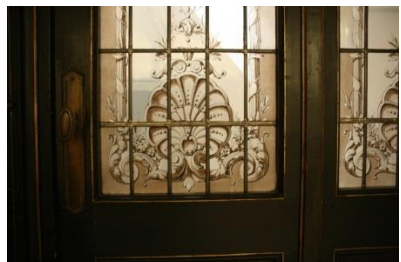
Overloop richting achtergevel

Overloop en galerij voorzijde

Schoorsteenmantel biljartkamer

Geëts glas-in-lood in deur biljartkamer

Hoekbankje in biljartkamer

2. Zitkamer (later slaapkamer Gijs van der Sande)

Deuren met kornispanelen voormalige zitkamer

Schoorsteenpartij met betimmerde boezem en lambris

3. Slaapkamer (later zitkamer Gijs van der Sande)

Jaren 1970 lambrisering

Schoorsteenmantel bouwtijd

4. Slaapkamer jongen (later werkkamer Gijs van der Sande)_

Jaren 1970 inrichting

Schoorsteenmantel en vulhaard bouwtijd

5. Logeerkamer (later werkkamer Gijs van der Sande)

Jaren 1970 lambrisering

6. Kinderslaapkamer (later kantoor, geen foto beschikbaar)

7. Kamer juffrouw

Deur richting voormalige kinderslaapkamer

8. Kinderspeelkamer

De erker uit 1923 heeft glas-in-lood bovenlichten vermoedelijk van atelier Bogtman met voorstellingen van spelende kinderen in verschillende seizoenen. De spijslift uit de keuken voert hier naar toe. De zwart marmeren schouw is ook uit deze periode.

Eekhoorn en twee vogels

Jongen met een vlieger

Meisje dat bellen blaast

Jongen met een bootje

Meisje dat een zandkasteel bouwt

Sneeuwpop en twee kraaien

9. Badkamer, portaal en wc

Betegeling kunstglazuurtegels portaaltje, 1923 Glas-in-loodraam 1923, betegeling jaren 1970

10. Slaapkamer, thans keuken

Keuken jaren 1970 met karakteristieke 'bar'

11. Slaapkamer hoek

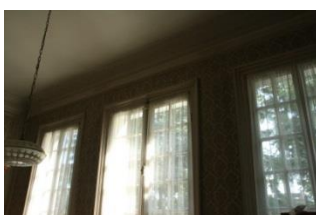

Behang, vermoedelijk uit de bouwtijd

Dienstbodebelletje uit de bouwtijd

12. Zitkamer (boven de vestibule)

Behang uit de bouwtijd

2.4. Zolderverdieping

De zolderverdieping heeft de oorspronkelijke indeling grotendeels behouden. Alleen de kamer naast het trappenhuis is verbouwd (thans wasruimte) en de logeerkamer in het midden aan de achterkant is later gesplitst. Op de overloop komt de nieuwe personenlift uit.

Overloop

Dienstbodekamer

Logeerkamer links achter

2.5. Kelderverdieping

De kelderverdieping is in tact gebleven; zowel de indeling als de afwerkingen uit de eerste bouwfasen zijn nog aanwezig (wijnkelder is niet bezocht).

Portaal naar kelder vanuit keuken

Huishoudkelder vaste kast

Huishoudkelder betegelingen

2.6. Behang

In verschillende vertrekken in villa Trianon zijn de oorspronkelijke behangsels bewaard gebleven. Het is goed mogelijk dat deze werden geleverd door een of enkele van de firma's die in de monumentenbeschrijving worden genoemd.

Originele behangsels bleven bewaard in de volgende vertrekken: hall, herenkamer, salon voor- en achterkamer, eetkamer, overloop en biljartkamer, slaapkamer hoek 1ste verdieping, zitkamer midden voor 1ste verdieping. De overeenkomst in de motieven (afgezien van het goudleerpapier) is een repeterend patroon van een centraal bloemmotief omgeven door bladmotieven die als slingers om het centrale motief heen liggen.

De woonvertrekken hebben een wandbespanning van stof, de hall heeft een zogenaamd veloutébehang (patroon van velourspluis) en de vertrekken boven een papierbehang. Deze keuze hangt samen met de eerder genoemde, toen geldende karakterleer.

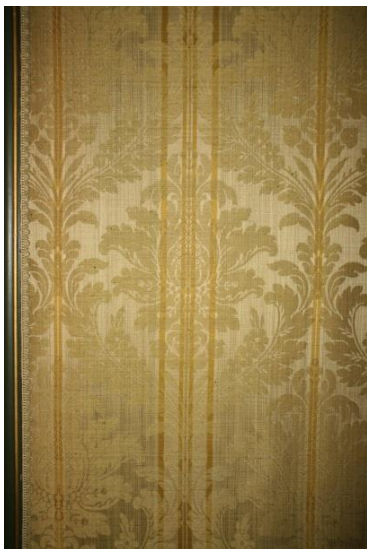
*Veloutébehang hall
Damast salon voorkamer*

*Goudleerpapierbehang herenkamer
Damast salon achterkamer*

*Papierbehang zitkamer 1ste
Damast eetkamer*

2.7. Parketvloeren

De parketvloeren in villa Trianon zijn gelegd door de firma Aug. Lachapelle uit Breda. De Zwitserse firma, ontstaan in 1849, vestigde zijn naam in de loop van de negentiende eeuw en had vanaf 1904 een vestiging in Breda aan de Terheijdensche Hoek.

De vloeren in villa Trianon zijn van eikenhout, gelegd in verschillende legrichtingen en patronen en allen omgeven door een decoratieve rand waarin soms mahonie en andere houtsoorten zijn verwerkt. De vertrekken met parket uit de bouwtijd zijn: vestibule, herenkamer, hall, salons voor- en achterkamer, eetkamer, zaal-serre, overloop, biljartkamer, slaapkamer hoek.

Parketvloer hall

Parketvloer salon achterkamer

Parketvloer salon voorkamer

Parketvloer eetkamer

3. Waardestelling

De interne waardestelling van het gebouw heeft betrekking op de verschillende onderdelen van de oorspronkelijke villa Trianon en niet op de aanbouw uit de jaren 1970.

De bouwmassa van het huis uit 1909-1910 is in grote lijnen nog aanwezig en uitgebreid in 1923 aan de noordwestkant. De hoofdvorm die toen is ontstaan, de gevels en de indeling in verdiepingen is nog geheel aanwezig. De inwendige structuur van de bouwlagen uit beide bouwfasen is ook nog gaaf bewaard. Deze zaken hebben hoge monumentwaarde evenals de beschreven afwerkingen uit beide bouwfasen in de meeste vertrekken op de bel etage en een deel van de kamers op de eerste verdieping. Dit betreft vertrekken op de bel etage: vestibule, gang, hall, herenkamer, salon voor- en achterkamer, eetkamer, toiletruimte, diensttrappenhuis en keuken. Vertrekken op de eerste verdieping waarvan de afwerkingen uit de eerste bouwfasen nog in tact zijn, zoals op de overloop, de biljartkamer, de kinderspeelkamer, de slaapkamer op de hoek en de zitkamer boven de vestibule hebben eveneens hoge monumentwaarde.

Er is alleen een aantal doorbraken gedaan (tussen zaal-serre en bijkeuken, en tussen zaal-serre en dienkamer). De dienkamer is niet meer helemaal in tact en er is een personenlift in geplaatst, maar heeft desondanks positieve monumentwaarde als ruimte en vanwege de bewaard gebleven interieurelementen. Ook de bijkeuken is aangepast evenals de afwerkingen in de zaal-serre. In de toiletruimte zijn in latere tijd wanden aangebracht bij de wc's; de toiletruimte zelf heeft hoge monumentwaarde, het deel van de wc's heeft positieve monumentwaarde. De overige zaken hebben indifferente monumentwaarde.

Op de eerste verdieping is in de jaren 1970 een appartement gemaakt voor de heer Gijs van der Sande. De afwerkingen uit die periode zijn gaaf aanwezig en hebben positieve monumentwaarde evenals de afwerkingen uit de eerste bouwfasen die zich daarin nog bevinden.

De structuur van kelder- en zolderverdieping is in grote lijnen behouden gebleven. Deze heeft positieve monumentwaarde evenals de afwerkingen die daar nog aanwezig zijn uit de bouwtijd (kast en betegelingen in de huishoudkelder, houten beschot, kasten, deuren en ramen zolderruimtes).

4. Conclusie

Villa Trianon is een opmerkelijk huis van architectuurhistorische en cultuurhistorische waarde als gaaf bewaard gebleven voorbeeld van een fabrikantenvilla uit het Belle Epoque.

De gaafheid van de interieurs is bijzonder groot, vooral op de bel etage en een deel van de verdieping, waar naast de vloeren van marmer en parket, de betimmeringen en de plafonds ook de zeer kwetsbare papieren en stoffen wandbespanningen bewaard bleven, evenals enkele lamparmaturen, gordijnkappen, vaste hoekbank, haardschermen, vuurbokken en haardhek. Deze onderdelen hebben ensemblewaarde.

Typologisch zeldzaam zijn de geëtste glazen wand tussen eetkamer en zaal-serre en de vouwwand tussen tweede salon en eetkamer.

Het jaren 1970 appartement van de heer Gijs van der Sande is een gaaf geheel van afwerkingen uit die periode waar pas recent belangstelling en waardering voor is ontstaan.

Bronnen

Huisarchief van villa Trianon

Stadsarchief Breda

Website: www.erfgoed.breda.nl

Website: www.rijksmonumenten.nl

Mondeling gesprek en documentatie Gerard Otten